

Metodika monitoringu zájmových druhů ptáků na území NP, CHKO a PO – metodická skupina chocholouš

autor: Jan Havlíček

verze 2018.1

Forma odevzdávání výsledků:

Zpracovatel odevzdává výsledky v podobě závěrečné zprávy elektronickou cestou. Všechny údaje z průzkumu musí být zadány v Nálezové databázi ochrany přírody (NDOP) dostupné na Portálu Informačního systému ochrany přírody (<http://portal.nature.cz>), buď přímo, nebo pomocí hromadného importu (import provádí AOPK ČR pouze z korektně vyplněné tabulky podle dodaného vzoru – pro nejméně 500 záznamů). Pro vstup do NDOP je zpracovateli garantem přiděleno přihlašovací jméno a heslo. Zapsané výsledky jsou součástí NDOP spravované AOPK ČR a jsou přístupné všem orgánům ochrany přírody pro další využití.

Data budou odevzdávána pod zdrojem:

Autor - jméno zpracovatele, rok, typ zdroje – terénní šetření, název práce – Monitoring zájmových druhů ptáků na území NP, CHKO a PO: – *Název lokality*, MS chocholouš (např.: Monitoring zájmových druhů ptáků na území NP, CHKO a PO: Třeboňsko, MS chocholouš)

1. Záznam v aplikaci NDOP

Záznam má podobu jednoduchého faunistického záznamu s přesně lokalizovaným místem nálezů pomocí zákresu zmapované oblasti či bodu konkrétního nálezů. Záznam dále obsahuje základní faunistické údaje: datum nálezů, autora nálezů, druh, počet jedinců, metodu a nejvyšší zaznamenanou kategorii průkaznosti hnízdění a další podrobnosti nálezů. Záznam může být doplněn fotografií druhu a lokality.

2. Závěrečná zpráva

Tabulka závěrečné zprávy (ZZ) je přílohou této metodiky.

3. Zákres všech všech monitorovaných lokalit, nebo minimálně zákresy všech lokalit s negativní kontrolou (zákresy všech bodů, linií a monitorovaných ploch dle konkrétně využívaných metod monitoringu) v podobě standardně strukturovaných vektorových dat. Název vrstvy obsahuje název druhu a rok (ZD_Brehous_2018_jméno zpracovatele) a jméno konkrétního zákresu lokality (např. konkrétní bod – v attributech vrstvy), který vždy odpovídá názvu lokality (např. bodu) v tabulce ZZ a lokalizace nálezů v NDOP. Zákresy zadane do NDOP lze získat exportem z databáze.

Hlavní cíle průzkumu:

- zjištění kompletního druhového spektra a početnosti druhů ptáků obývajících biotopy vhodné pro cílový druh, na zkoumaných lokalitách a ve zkoumaném poli
- získat aktuální údaje o rozšíření cílového druhu na území NP, CHKO a PO, respektive ČR
- zjištění a popis faktorů s negativními dopady na populace vybraných druhů

Metoda provádění průzkumu:

Výběr lokality

Chocholouš obecný osidluje zejména prostředí v rané fázi sukcese (pokryvnost vegetace do 30 %, výška porostu do 30 cm, v hnízdním okrsku vyžaduje i zastoupení téměř holých neporostlých ploch), často se zdržuje v bezprostředním okolí cest a silnic, na jejichž krajnicích sbírá potravu. Druh v dnešní době obývá především disturbovaná stanoviště na okrajích velkých měst (např. sídliště do 10 let po výstavbě, rozsáhlé průmyslové areály s pravidelně sečenými nízkými trávníky, logistická centra, parkoviště obchodních center, skrývky u satelitních městeček, nově budované dopravní stavby – dálniční přivaděče, kruhové objezdy apod.). V otevřené krajině se chocholouš pravidelně vyskytuje zejména v okolí zemědělských objektů s chovem skotu a u velkých polních hnojišť. Výskyt byl opakovaně potvrzen i na (polních) letištích a popílkovištích. Kontrolovány budou i tzv. brownfieldy, ve kterých se nacházejí otevřené plochy s vysokým podílem holé půdy, různé plochy s krátkými trávníky a plochami holé půdy, další stanoviště narušená lidskou činností apod. Možná je i kontrola okolí objektů nově vybudovaných solárních elektráren a velkých koňských farem. Mapování bude probíhat především na místech s výše uvedenými vhodnými biotopy a v jejich okolí, vždy tak aby byla zkontrolována pokud možno celá plocha (vstup do areálů ZD, překladišť, stavenišť atd. si každý mapovatel vyřizuje sám, mapování obcházením okolo oplocených areálů je možné pouze u objektů malé rozlohy).

Metoda monitoringu

V prvním termínu bude na plochách, kde leze očekávat výskyt chocholouše obecného monitoring probíhat pomocí přehrávky hlasu (používá se pouze pro potvrzení negativní kontroly; cca 1 minuta nahrávky, 2 minuty pauza, několikrát opakovat) na jednom či více místech (podle rozlohy) a zjišťování přítomnosti jedinců chocholouše obecného, přičemž je vhodné zaznamenávat i výskyt dalších (především ZCHD) druhů ptáků. Během druhého a třetího termínu bude probíhat monitoring pomocí pomalého procházení lokality, přičemž budou zaznamenáni všichni vidění i slyšení jedinci všech druhů ptáků na zvolené ploše až do cca 100 m od jejích hranic (zákres v NDOP bude obsahovat celou monitorovanou plochu vč.

zmíněného stometrového pásu) a bude zaznamenána/odhadnuta jejich početnost, nejvyšší zjištěný stupeň průkaznosti hnízdění a další podrobnosti (např. aktivita „přelet“ pro odlišení přeletujících ptáků bez vazby na zkoumanou plochu). Pokud nebude do cca ½ času stráveného na lokalitě zaznamenán výskyt chocholouše obecného, bude použito opakované přehrání zpěvu (viz výše). Je nutné věnovat pozornost především místům, kde by se chocholouš mohl vyskytovat (ploty, hnojiště, hřebeny střech). V případě nálezu chocholouše bude podrobněji popsáno místo výskytu a bude určeno nejpravděpodobnější místo hnízdění – na základě zanášení potravy (popis podle tabulky ZZ). U spontánně zpívajících samců chocholouše obecného bude v poznámce uvedeno, zda zpívají v letu, na zemi, na střeše apod., a případně lze zpěv i nahrát. Je nutné odlišit samce a samice, které se také mohou ozývat (zpěv samců je barvitější, vytrvalý, s častou imitací jiných ptáků nebo zvuků). Monitoring probíhá pouze za vhodných klimatických podmínek, tj. bez silného větru a deště.

Termín, počet návštěv a rozsah mapování

Monitoring bude proveden v rámci daného pole (uvnitř hranic NP, CHKO a PO) na minimálně 5 - 10 lokalitách (dle rozlohy a rozmístění vhodných biotopů) vždy ve třech termínech s minimálně desetidenním rozestupem, a to v době od východu slunce do max. 10:00 SELČ. Na hlučných místech se silným provozem lze začít již hodinu před východem.

1. termín: od 20. 3. do 15. 4. – zjišťování přítomnosti chocholouše
2. termín: od 15. 4. Do 15. 5. – kompletní záznam všech druhů ptáků
3. termín: od 20. 5. do 15. 6. – kompletní záznam všech druhů ptáků

Změna termínu, počtu návštěv a rozsahu monitoringu, popř. i další odůvodněné změny oproti metodice jsou možné na základě schválení garantem sledování stavu ptáků.

Zdroj:

Praus L. 2014: Vymizí chocholouš obecný z českých zemí? Živa 2/2014: 83.

Čamlík G. 2012: Chocholouš obecný (*Galerida cristata*) na jižní Moravě. Crex 31: 8–40.